

Nr 24

Utlåtande i anledning av motioner angående dels reglerna om personlig lämplighet för körkortsinnehav, dels införande av personlig prövning och test av körkortssökande.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 191 av herrar *Wiklund* i Stockholm och *Jönsson* i Ingemarsgården.

I motionen hemställes

»att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla att trafikmålskommittén får i uppdrag att behandla tillämpningen av reglerna om personlig lämplighet för körkortsinnehav med förtur».

Utskottet har vidare behandlat en till lagutskott hänvisad motion, nr 892 i första kammaren av herr *Jacobsson, Per*.

I motionen hemställes

»att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om förutsättningar och former för införande av en personlig prövning och test av körkortssökande i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen samt att snarast möjligt framlägga därav föranledda förslag».

Gällande bestämmelser

Enligt bestämmelser i *vägftrafikförordningen den 28 september 1951* ankommer det på länsstyrelse att handlägga och avgöra frågor om utfärdande och återkallelse av körkort.

Den som önskar erhålla körkort skall undergå *förarprov* inför trafikinspektör eller bilinspektör. Vid anmälan till förarprov skall sökanden förete åldersbevis, fotografi, bevis om förareutbildning, samt av läkare utfärdat intyg, innefattande redovisning av sökandens hälsotillstånd och utlåtande, i vad mån sökanden lider av sådant lyte, sådan sjukdom eller sådan syn- eller hörselnedsättning, som väsentligen minskar hans förmåga att föra fordon.

Ansökan om körkort görs enligt 32 § *vägftrafikförordningen* hos vederbörande länsstyrelse. Till ansökningen skall fogas ovannämnda handlingar, bevis om godkänt förarprov samt *lämplighetsintyg*, utfärdat inom tre månader före ansökningen av polismyndigheten i sökandens mantalsskrivningsort. Intyget skall innehålla uppgift, huruvida körkortssökanden med hänsyn till personliga förhållanden får anses lämplig såsom förare av körkortspliktigt fordon. Innan lämplighetsintyg

utfärdas skall polismyndigheten kontrollera om sökanden förekommer i tillgängliga register över personer som misstänkts eller straffats för brott eller vilkas körkort återkallats. Polismyndigheten skall vidare inhämta yttrande från vederbörande nykterhetsnämnd samt, om det finns erforderligt, från annan som äger kännedom i saken. Framkommer därvid anmärkning av beskaffenhet att inverka på bedömningen av sökandens lämplighet som förare av körkortspliktigt fordon, skall polismyndigheten verkställa den mera ingående utredning som i anledning därav kan anses erforderlig. I fall, som nu avses, åligger det polismyndigheten att ofördröjligen till vederbörande länsstyrelse insända redogörelse för den utredning, som föregått intygets utfärdande.

Efter prövning av de ingivna handlingarna och den ytterligare utredning, som kan finnas erforderlig, äger länsstyrelsen att för sökanden *utfärda körkort*. Vid prövningen skall särskilt beaktas, huruvida sökanden gjort sig känd för nyktert levnadssätt och om det kan antagas, att han såsom förare av körkortspliktigt fordon kommer att visa hänsyn till andra, omdöme och ansvar samt respekt för trafikens regler. Den, som dömts för fylleri eller olovlig körning, får ej erhålla körkort innan två år förlutit från förseelsens begående, såvida det ej kan anses uppenbart, att sökanden ändock är att bedöma som en skötsam person. För sökande, som lider av sådant lyte, sådan sjukdom eller sådan syn- eller hörselnedsättning, som väsentligen minskar hans förmåga att föra fordon av det slag, varom fråga är, får körkort utfärdas endast i de fall och på de villkor, som Kungl. Maj:t bestämmer. Körkort, som meddelas efter återkallelse, må förbindas med villkor att föraren vid regelbundet återkommande tillfällen skall till länsstyrelsen ingiva lämplighetsintyg, läkarintyg eller kompetensbevis.

Frågan om en persons lämplighet som körkortsinnehavare skall enligt 33 § 1 mom. skyndsamt upptagas till *omprövning*, där det med hänsyn till inkomna under rättelser befinnes, att vederbörande ej uppfyller de krav på skicklighet, hänsyn, ansvar och pålitlighet i nykterhethänseende eller de övriga förutsättningar, som gäller för erhållande av körkort. Därvid äger länsstyrelsen ålägga föraren att inkomma med lämplighetsintyg, läkarintyg eller kompetensbevis, varvid må lämnas särskilda föreskrifter om den undersökning som skall föregå handlingens utfärdande. Länsstyrelsen äger även själv eller genom polismyndighet införskaffa erforderlig utredning.

Enligt 33 § 2 mom. vägtrafikförordningen skall beslut om *återkallelse* av körkort fattas i följande åtta fall:

- 1) om föraren gjort sig skyldig till brott mot 1 § andra stycket trafikbrottslagen, dvs. grov vårdslöshet i trafik;
- 2) om föraren brutit mot 4 § nämnda lag, dvs. gjort sig skyldig till trafiknykterhetsbrott, endera rattfylleri eller »rattonykterhet», eller varit vållande till trafikolycka med personskada som följd och därefter genom att avlägsna sig från olycksplatsen undandragit sig att i mån av förmåga medverka till de åtgärder, vartill olyckan skäligen bort föranleda, dvs. gjort sig skyldig till kvalificerad »smitning» enligt 5 § trafikbrottslagen;

3) om föraren genom upprepade förseelser mot de bestämmelser, som i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse meddelats för förare av motordrivna fordon, i väsentlig mån visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter dessa bestämmelser;

4) om föraren eljest vid färd med motordrivet fordon i något för trafiksäkerheten väsentligt hänseende grovt åsidosatt honom som förare åliggande förpliktelser;

5) om föraren gjort sig skyldig till fylleri eller olovlig körning och det ej kan anses uppenbart, att han ändock är att bedöma som en skötsam person, eller om han med hänsyn till onyktert levnadssätt icke bör betros med att inneha körkort;

6) om föraren genom brottslig gärning ådagalagt påtaglig brist på hänsyn till andra eller på grund av personliga förhållanden i övrigt icke kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon;

7) om förarens förutsättningar för rätt att föra körkortspliktigt fordon blivit så väsentligen minskade genom sjukdom, skada eller dylikt, att han ur trafiksäkerhetssynpunkt icke vidare bör inneha körkort; samt

8) om föraren icke efterkommer länsstyrelsens föreläggande att inkomma med lämplighetsintyg, läkarintyg eller kompetensbevis eller underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som meddelats honom i samband med sådant föreläggande.

Återkallelse på grund av straffbelagd förseelse må icke ske, förrän frågan om straff för förseelsen blivit avgjord genom lagakraftvunnen dom, såvida ej omständigheterna är sådana, att föraren oavsett utgången i ansvarsfrågan kan anses olämplig att föra körkortspliktigt fordon.

Redan före slutligt beslut i fråga, som här avses, äger länsstyrelse återkalla körkort tills vidare, om det på sannolika skäl kan antagas, att körkortet kommer att slutligt återkallas.

Beträffande reglerna om omhändertagande av körkort, återbekommande av återkallat körkort och varning hänvisas till utskottets utlåtande 3LU 1970: 19.

Motionerna

Motionen II: 191 av herrar Wiklund i Stockholm och Jönsson i Ingemarsgården

I motionen hänvisas till att Motorförarnas Helykyrterhetsförbund (MHF) i skrivelse till kommunikationsministern den 6 oktober 1969 riktat uppmärksamheten på den, såvitt kan bedömas, generösare tillämpningen på senare år av 32 och 33 §§ vägtrafikförordningen. I skrivelsen anføres bl. a. att antalet återkallelser av körkort sjönk från år 1960 kontinuerligt fram till år 1968, då antalet stannade vid 35 procent av 1960 års nivå. Samtidigt steg antalet avdömda trafikonykterhetsbrott under perioden 1960—1967 med närmare 50 procent. Skrivelsen har av kommunikationsministern överlämnats till trafikmålskommittén.

Motionärerna framhåller att de i skrivelsen påtalade förhållandena synes ge anledning till allvarliga farhågor för trafiksäkerheten. Det är därför enligt motionärernas mening angeläget att kommittén behandlar de genom MHF:s framställning aktualiserade frågorna utan att avvakta resultatet av kommitténs arbete i övrigt.

Vid behandlingen av motionen har utskottet haft tillgänglig en kopia av ifrågasvarande skrivelse.

Motionen I: 892 av herr Per Jacobsson

I motionen anförts bl. a. att olyckorna i den ständigt växande trafiken ej kan helt elimineras. De flesta trafikolyckor är dock onödiga och skulle kunna undvikas, om trafikanterna följde gällande trafikföreskrifter samt i övrigt visade omdöme, hänsyn och ansvarskänsla. Även om flertalet motorförare är både skickliga och hänsynsfulla måste det dock konstateras att alltför många saknar det omdöme och den respekt för eget och andras liv och egendom som borde vara en första förutsättning för att få förtroendet att inneha körkort.

Motionären framhåller att man med dessa fakta för ögonen måste ställa frågan, huruvida det alltjämt skall betraktas som en självklar rättighet att erhålla körkort, om man uppfyller vissa formella krav beträffande körkunskaper, motorkännedom och dylikt. Med hänsyn till den växande trafiken och de ökade riskerna förefaller det som om frågan måste besvaras med nej. Enligt motionärens uppfattning borde det i dagens situation slås fast, att erhållandet av körkort ingalunda markerar en rättighet för den enskilde men väl ett förtroende från samhällets sida. Från denna utgångspunkt borde det vara väl motiverat att ompröva de villkor samhället bör ställa på den som skall erhålla körkort. Olika vägar kan tänkas när det gäller att lösa detta problem. Från olika håll har bl. a. framförts tanken på att höja körkortsåldern. Även om olycksfallsstatistiken ger belägg för att en sådan åtgärd vore motiverad, anser motionären den dock mindre tilltalande. Däremot finner motionären det angeläget att det kommer till stånd en sakkunnig prövning av körkortsaspiranternas personliga egenskaper och psykiska status ävensom att vederbörande också på ett lämpligt och effektivt sätt bibringas kunskap om det ansvar som följer med körkortsinnehavet.

Pågående utredningar

Kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott (direktiv 1967 års riksdagsberättelse s. 60 ff.) skall bl. a. ägna påföljdsproblemen vid trafiknykterhetsbrott särskild uppmärksamhet ur de allmänna kriminalpolitiska synpunkter som präglar brottsbalken. Beträffande utformningen av påföljderna skall kommittén samråda med *trafikmålskommittén*. Denna kommitté behandlar frågan om påföljdssystemet vid andra trafiköverträdelser än trafiknykterhetsbrotten i hela dess vidd från kriminalpolitiska utgångspunkter. Kommittén utreder därvid frågorna om återkallelse av körkort i vad avser både grunderna för återkallelse, de olika former för återkallelse, som bör finnas, och vilken myndighet som skall ha att besluta härom. Kommittén har emellertid även att utreda frågor om villkoren för erhållande av körkort. Kommittéarbetet är mycket omfattande, och kommittén anser sig inte kunna framlägga sitt betänkande förrän någon gång vid årsskiftet 1970—1971.

Kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott beräknas slutföra sitt arbete i mitten av år 1970.

Utskottet

Enligt 32 § vägtrafikförordningen (VTF) skall körkortssökande förete bl. a. läkarintyg, lämplighetsintyg och kompetensbevis. Lämplighetsintyg utfärdas av polismyndighet efter hörande av vederbörande nykterhetsnämnd och efter att annan erforderlig utredning företagits. Vid prövningen av ärendet skall länsstyrelsen särskilt beakta, huruvida sökanden gjort sig känd för nyktert levnadssätt och om det kan antagas att han såsom förare av körkortspliktigt fordon kommer att visa hänsyn till andra, omdöme och ansvar samt respekt för trafikens regler. Föreligger skälig anledning till antagande att person, för vilken länsstyrelse utfärdat körkort, icke uppfyller de förutsättningar, som gäller för erhållande av körkort, åligger det länsstyrelsen enligt 33 § VTF att skyndsamt uppta frågan om hans lämplighet till omprövning. Prövningen kan leda till varning eller återkallelse av körkortet. Beslut om återkallelse kan grundas på att körkortsinnehavaren gjort sig skyldig till förseelse mot trafikförfattningarna (t. ex. vårdslöshet i trafik och rattfylleri) eller annan brottslig gärning men kan också föränledas av förhållanden som onyktert levnadssätt och sjukdom.

I motionen II: 191 av herrar Wiklund i Stockholm och Jönsson i Ingemarsgården yrkas att trafikmålskommittén får i uppdrag att behandla tillämpningen av reglerna om personlig lämplighet för körkortsinnehav med förtur. Som grund för yrkandet åberopar motionärerna den under senare år allt generösare tillämpningen av 32 och 33 §§ VTF, vilket framgår bl. a. av att antalet körkortsåterkallelser sjunkit avsevärt trots att antalet avdömda trafikonykterhetsbrott ökat betydligt.

I motionen I: 892 av herr Per Jacobsson framhålles det angelägna i att en sakkunnig prövning av körkortsaspiranternas personliga egenskaper och psykiska status kommer till stånd. Motionären hemställer därför att Kungl. Maj:t utreder frågan om förutsättningar och former för införande av en personlig prövning och test av körkortssökande samt snarast möjligt framlägger därav föränledda förslag.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har trafikmålskommittén att utreda såväl frågan om fordringarna för erhållande av körkort som grunderna för återkallelse av dessa. Resultatet av kommitténs arbete torde föreligga vid årsskiftet 1970—1971. Med hänsyn härtill är någon särskild framställning i anledning av de av motionärerna väckta frågorna icke erforderlig.

Utskottet får därför hemställa

att motionerna II: 191 och I: 892 icke föränleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Åkesson (fp), Knut Johansson (s)*, Ebbe Ohlsson (m), Nils-Eric Gustafsson (cp)*, Ernulf (fp) och fru Landberg (s);

från a n d r a kammaren: herrar Grebäck (cp), Sundelin (s), fröken Anderson (s), herrar Wachtmeister (m), Johnsson i Blentarp (s), Olsson i Timrå (s), Josefson i Arrie (cp) och Sellgren (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.